

Dyskursy młodych andragogów, Olejarz M. (red.) – recenzja

Dyskursy młodych andragogów pod redakcją naukową Małgorzaty Olejarz, stanowi jedenasty tom z serii, wydany przez Oficynę Wydawniczą Uniwersytetu Zielonogórskiego. Tom rozpoczyna słowo wstępne Małgorzaty Olejarz, w którym wyodrębniono trzy grupy autorów tekstów do niniejszej publikacji. Pierwszą grupę stanowią uczestnicy ubiegłorocznej XI Letniej Szkoły Młodych Andragogów (LSMA), którzy publikują tu swe teksty. Kolejną grupą to autorzy-sympatycy i niejako wychowankowie LSMA, mający już bogaty dorobek naukowy i ugruntowaną pozycję w naukach społecznych. Trzecią grupę autorów tworzą osoby, które zaproszono do tej publikacji, aby - według Małgorzaty Olejarz - „wzbogacić jej wartość merytoryczną i poznawczą oraz poszerzyć perspektywę spojrzenia na określone problemy badawcze o punkt widzenia naukowców z zagranicy”. Do tej grupy zaliczają się również badacze reprezentujący dyscypliny naukowe inne niż pedagogika.

Drugi tekst wprowadzający do niniejszego tomu, autorstwa Anny Bilon, dotyczy XI Szkoły Młodych Andragogów, która odbyła się we Wrocławiu w dniach od 18 do 21 maja 2010 roku. Autorka zdaje relację z przebiegu spotkania uczestników Szkoły, wymienia prelegentów oraz zawiera zarys tematyki ich wystąpień.

Teksty naukowe zebrane w niniejszym, jedenastym tomie zostały podzielone na trzy części nazwane „dyskursem”. Pierwszy dyskurs – Andragogiczny – zawiera teksty dotyczące szerokiego spektrum zainteresowań przedstawicieli różnych środowisk akademickich dotyczące andragogiki. Kolejny dyskurs – poradniczy - ukazuje różne obszary zainteresowań badaczy zajmujących się poradnictwem. Zamknięcie tomu stanowi dyskurs metodologiczny, który stanowi cenną wskazówkę dla młodych badaczy, narażonych na popełnianie błędów metodologicznych.

Dyskurs andragogiczny otwiera tekst Hanny Solarczyk-Szwec - „Polifonia czy kakofonia? W poszukiwaniu znaczeń edukacji ustawicznej”, w którym podjęty został temat wieloznaczności, niespójności i „rozproszoności” pojęcia edukacji ustawicznej. Autorka, dzieląc tekst na części składowe, w pierwszej kolejności analizuje narodziny i rozwój polityczno- oświatowej idei po I wojnie światowej. Dalsza część rozważań skupia się wokół edukacji ustawicznej jako zasady reformowania oświaty (lata 60. i 70. XX wieku) oraz moratorium (lata 80.). W dalszej części Hanna Solarczyk-Szwec porusza temat pedagogicznej wieloznaczności oraz zadania edukacji ustawicznej, rozumianej nowocześnie, czyli rozwoju refleksyjności jako zdolności do „namysłu nad własnym myśleniem (uczeniem się)”. Wyprzedza ona uczenie się przez doświadczenie, które jest zbyt wolne w obliczu zawrotnego tempa przemian. Swoje rozważania autorka kończy pytaniem, na ile mankamenty koncepcji edukacji ustawicznej (niedookreśloność pojęcia, eklektyzm), akceptowane dziś w imię postmodernizmu, służą jej teorii.

Eva Edström swój artykuł „By stać się kimś- o kształtowaniu tożsamości w szkolnictwie wyższym” - rozpoczyna od dookreślenia pojęcia „studenta tradycyjnego” i „nietradycyjnego” w szwedzkim szkolnictwie wyższym. „Student tradycyjny” to młody człowiek wywodzący się z klasy średniej, który bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej podejmuje edukację na poziomie wyższym. Natomiast do grup „nietradycyjnych” zalicza się pierwsze pokolenie w rodzinie, podejmujące studia wyższe, a także mężczyzn znajdujących się w kontekście edukacyjnym zdominowanym przez kobiety, studentów niepełnosprawnych, a także osoby posiadające doświadczenie zawodowe lub narodowość inną niż szwedzka. Autorka w artykule stawia sobie za cel zrozumienie kształtowania tożsamości w szkolnictwie wyższym „studentów nietradycyjnych”. Zastanawia się, jaki charakter mają te tożsamości w odniesieniu do przyszłych karier zawodowych tychże studentów, przy uwzględnieniu kontekstu edukacyjnego. Eva Edström analizuje dwa konteksty- program z zakresu biomedycyny i fizjoterapii, próbując znaleźć odpowiedź na pytanie, jakie tożsamości kształtują się w tych kontekstach edukacyjnych oraz jak na uczenie się i plany na przyszłość wpływa bycie „studentem nietradycyjnym”.

„Uczenie się przez doświadczenie, czyli metoda projektów w kształceniu animatorów kultury” to tekst autorstwa Sylwii Słowińskiej, który rozpoczyna się od analizy potrzeby praktycznego kształcenia animatorów kultury. Autorka podkreśla rolę edukacji praktycznej w kształceniu animatorów na Uniwersytecie Zielonogórskim oraz podaje przykład rozwiązań programowych tam wprowadzonych. W tekście przytoczono przykład koncepcji seminarium licencjackiego opartego na metodzie projektów, którą wypracowano na kierunku pedagogika-specjalność animacja kultury na Uniwersytecie Zielonogórskim. Autorka prezentuje podstawowe założenia koncepcji tegoż seminarium oraz strukturę pracy metoda projektów. Zostają tu również wymienione trudności i bariery w pracy metoda projektów takie jak: trudności z pozyskaniem uczestników, formułowaniem problemów i celów, podejmowaniem realnych problemów w rzeczywistości społecznej (skutkujące pozorowaniem animacji), a także trudności z postawą animacyjną (narzucanie uczestnikom projektu swojej wizji) i tworzeniem oryginalnych pomysłów. Autorka jednak w sytuacjach sprawiających trudności i stawiających bariery, upatruje potencjał edukacyjny dla realizatorów projektów animacyjnych.

Magdalena Czubak-Koch w tekście zatytułowanym „Uczenie się roli pracowniczej-nabywaniem społecznych kompetencji zawodowych” podkreśla istotność pojęcia „roli” jako podstawowego elementu środowiska społecznego, który jest sumą wymagań i oczekiwań stawianych swoim członkom przez dane środowisko. Autorka bazując na teoretycznych i pojęciowych ramach, zastanawia się nad wagą podporządkowania się roli (nauczenia się jej) w środowisku pracy. Wykorzystano tu, dla opisu procesu uczenia się roli, „model sekwencji roli”, który zaproponowali D. Katz i R. Kahn. Podkreślono także znaczenie interakcji społecznych i istotę przynależności do określonej grupy.

Kwestie związane z karierami naukowymi kobiet porusza Monika Sulik w tekście „Drogi karier naukowych kobiet (refleksje z badań)”. Autorka przedstawia swoje rozważania, opierając się na własnym projekcie badawczym, w którym wzięły udział kobiety realizujące się w obszarze nauki. Autorka klasyfikuje drogi karier naukowych jako: karierę przez przypadek, jako kontynuację drogi intelektualnej, jako zadośćuczynienie, warunek realizacji swojej pasji, odskocznnię od codzienności lub karierę przy okazji pracy dydaktycznej. W artykule znalazły się cytaty wypowiedzi kobiet, które opisują swą drogę do kariery naukowej.

Kolejny tekst zamieszczony w dyskursie andragogicznym, to tekst Magdaleny Rzepey- „Efekty doskonalenia zawodowego w opinii nauczycieli województwa małopolskiego-raport z badań”. Autorka zastanawia się efektami doskonalenia zawodowego nauczycieli, odbywającego się poprzez udział w szkoleniach, seminariach, czy studiach podyplomowych. W tekście zawarte zostały również wyjaśnienia terminologiczne pojęcia doskonalenia i doksztalcania oraz efektów doskonalenia zawodowego nauczycieli, jak i efektów uczestnictwa w doskonaleniu zawodowym (rezultatów). Autorka analizuje wyniki badań dotyczące odpowiedzi respondentów na pytanie o subiektywne efekty doskonalenia-odczuwane przez nich.

„Edukacja obywatelska w wyższym szkolnictwie zawodowym w Holandii” autorstwa Anny Bilon porusza kwestię edukacji obywatelskiej stanowiącej ważny aspekt kształcenia młodych ludzi w Królestwie Niderlandów. Autorka przedstawia założenia edukacji obywatelskiej w Holandii obejmującej poziom wyższego kształcenia zawodowego. W artykule został również przedstawiony poziom realizacji tych założeń w praktyce. Anna Bilon podkreśla stanowisko rządu holenderskiego, który przykłada ogromną wagę do europejskich wytycznych, dotyczących promowania oraz rozwoju edukacji obywatelskiej w Europie.

Kolejnym artykułem, podejmującym zagadnienie edukacji obywatelskiej, jest tekst Pawła Rudnickiego pt. „Działania opozycji politycznej w latach 70. i 80. w PRL na rzecz edukacji obywatelskiej. Refleksje nad pominiętym dyskursem”. Autor wyraża stanowisko, iż ważnym, często marginalizowanym kontekstem działalności opozycyjnej jest jej wymiar edukacyjny. Według autora wpłynął on w istotny sposób na całe społeczeństwo, nie tylko uczestników czy sympatyków opozycji. Paweł Rudnicki w swym opracowaniu porusza wątki obywatelskiej edukacji dorosłych, która dokonywała się w warunkach nielegalnej działalności politycznej. Dla obywateli zdobywana wiedza stanowiła szansę na krytyczne podejście do rzeczywistości i treści przyswajanych w szkołach państwowych.

Tomasz Maliszewski w tekście „Stanisława Augusta Thugutta *Katechizm młodych ludowców*” przywołuje sylwetkę Thugutta nie tylko jako polityka, działacza ludowego i spółdzielczego okresu dwudziestolecia międzywojennego, ale przede wszystkim jako autora koncepcji oświatowej. Koncepcja ta, (określana przez Maliszewskiego jako przemyślana, dojrzała i spójna), adresowana była do dorosłych mieszkańców polskiej wsi. Wzbudzając zainteresowanie przysporzyła Thuguttowi uznania i uczyniła go

nauczycielem i mentorem pokolenia młodej wsi lat 30. XX wieku. Autor artykułu ubolewa nad zapomnieniem tej koncepcji przez współczesnych andragogów i historyków. Przytacza treść publikacji S.A. Thugutta o poradnikowym charakterze- „Listów do młodego przyjaciela”. Przytoczone tu zostały główne postulaty poszczególnych części „Listów...”, m.in.: „Ucz się, abyś nie był wołem roboczym, ale świadomym twórcą nowego życia”; „Bądź sobą i miej wiarę w siebie”; „Nie zapominaj nigdy o Polsce”.

Dyskurs andragogiczny zamyka tekst Łukasza Hajduka pt. „Działania edukacyjne na terenach wiejskich w świetle badań Związku Gmin Jeziora Rożnowskiego”. Autor zastanawia się nad edukacyjnymi uwarunkowaniami rozwoju regionalnego środowisk wiejskich. Rozważania swe rozpoczyna od próby odpowiedzi na pytania kim są organizatorzy działań edukacyjnych (instytucje, organizacje, grupy, liderzy społeczni, podejmujący działania kulturalno-edukacyjne środowiskach wiejskich) oraz jakie działania są przez nich organizowane. Niniejszy tekst jest wynikiem badań prowadzonych przez autora w latach 2007-2009 na terenie Związku Gmin Jeziora Rożnowskiego.

Dyskurs poradniczy otwiera tekst Helgi Stock „Jakość, ewaluacja i poradnictwo - o ich wzajemnych relacjach w instytucjach edukacji dorosłych”. Autorka porusza problem ewaluacji i badań jakości poradnictwa. Analizuje ewaluację jako integralny element procesów rozwijania jakości (ewaluacja jako zjawisko społeczne determinowane i funkcjonalnie różnicowane przez interesy, cele, zleceniodawców i inwestorów). W dalszej części Helga Stock analizuje poradnictwo jako integrujący i zintegrowany element procesów rozwijania jakości (poradnictwo związane z różnym rozumieniem, odmiennymi wyobrażeniami, celami i oczekiwaniami dotyczącymi jego przebiegu). Ewaluacja opisuje, tworzy i legitymizuje jakość.

„Człowiek dorosły w zapośredniczonym dyskursie poradniczym” – tekst, którego autorką jest Daria Zielińska-Pękał traktuje o zapośredniczonym dyskursie poradniczym, definiowanym tu jako sposób komunikowania się doradcy z osobą radzącą się, np. za pośrednictwem rozmowy, spotkania. Komunikowanie to następuje poprzez różne środki masowej komunikacji, jednocześnie wpisując się w szeroko rozumianą ideę pomagania. Autorka przygląda się sytuacji człowieka dorosłego zanurzonego w zapośredniczonym dyskursie poradniczym. Główną oś zainteresowań autorki stanowi kwestia tak zwanego przydarzania się poradnictwa prezentowanego w mediach („przydarzanie się” jako przypadkowość), a także jaka jest możliwość, lub jej brak, udziału w tego typu ofertach, jako świadomego uczestnictwa. W tekście znajdują się również fragmenty wypowiedzi studentów pedagogiki (PWSZ im. Witelona w Legnicy) dotyczące ich doświadczenia poradnictwa zapośredniczonego.

„Poradnictwo performatywne i inne formy pomocy w zdarzeniach krytycznych i doświadczeniach granicznych” to kolejny tekst w tej części tomu, którego autorką jest Elżbieta Siarkiewicz. Przedstawiono tu sposób, w jaki uruchamiane są formy poradnictwa, w tym poradnictwa performatywnego, w doświadczeniach granicznych i wydarzeniach krytycznych, które bywają naszym

udziałem. Autorka ukazuje sposób poszukiwania poradnictwa osadzonego w codziennych praktykach. Poradnictwo to w szczególności, trudno dostrzegalny sposób, towarzyszy człowiekowi w doświadczeniach granicznych i wydarzeniach krytycznych. W artykule został również wskazany sposób dotarcia do codziennych poradniczych praktyk, w kontekście doświadczeń trudnych. Autorka ukazuje również wybrane mechanizmy działań poradniczych i samopomocowych, uruchamianych i realizowanych przy udziale codziennych doradców.

Zagadnienie poradniczej gry miejskiej poruszone zostało przez Ewę Trębińską-Szumigraj w tekście „Aspekty edukacyjne poradniczej gry miejskiej „Drzewo wsparcia”. Autorka ukazała tu cele i etapy gry miejskiej na przykładzie projektu noszącego tytuł „Drzewo wsparcia”, mającego na celu sprowokowanie przechodniów do zareagowania na rozmieszczone w przestrzeni miasta zdjęcia osób, będących w trudnych sytuacjach życiowych.. Znajdujemy tu odwołanie to koncepcji Davida A. Kolba-rozumienie jako proces uczenia się przez doświadczenie. Autorka nadaje zabawie i grze wyjątkowe miejsce w procesie edukacji studentów, którzy w przyszłości będą wychowawcami, doradcami, czy terapeutami.

Kolejny tekst autorstwa Magdaleny Siuty traktuje o specyficznej grze „w przyjaciół” między doradcą a radzącym się i nosi tytuł: „Zagrajmy (w) przyjaciół! O dziwnej nowej grze między doradcą a radzącym się w sytuacji poradniczej konstruowanej przeciwko bezradności w postmodernistycznym społeczeństwie”. Autorka ukazuje kategorię sytuacji poradniczej konstruowanej przeciwko bezradności, skupia się na kwestiach przyjaźni. Używane przez autorkę pojęcie przyjaźni opiera się na studiach literaturowych (z dziedziny socjologii, antropologii, filozofii), a także na doświadczeniach własnych. Magdalena Siuta próbuje wykazać nieprawdziwość postrzegania tak definiowanej relacji między doradcą a radzącym się w kategoriach tejże więzi.

Możliwości i sposoby rozwijania kompetencji społecznych doradcy przedstawione zostały przez Anettę Pereświat-Sołtan w tekście „Znaczenie refleksji w rozwijaniu kompetencji społecznych doradcy”. Kluczowym pojęciem, wokół którego oscyluje autorka, jest pojęcie kompetencji społecznych. Podkreślono tu także rolę zdolności do refleksji, jako cechę zaliczaną do kompetencji społecznej. Autorka, planując zajęcia ze słuchaczami, podejmuje próbę diagnozy czynników, które mogą mieć znaczenie dla poziomu kompetencji społecznych, a także trudności, na jakie może napotkać doradca, chcąc te kompetencje rozwijać.

Część poradoznawczą kończy artykuł Joanny Kłodkowskiej pt. „Proces zmian społecznych w Ochotniczych Hufcach Pracy w zakresie poradnictwa zawodowego”, który ma charakter historyczny. Zawarto tu analizę procesu zmian społecznych w Ochotniczych Hufcach Pracy w zakresie poradnictwa zawodowego. Autorka opiera się na analizie tekstów oficjalnych, wytwarzanych dla organizacji lub przez nią oraz artykułów dotyczących jej działalności.

Tom jedenasty zamyka dyskurs metodologiczny. Rozpoczyna się on artykułem „Analizy jakościowe- źródło rzetelnej wiedzy czy swobodnej interpretacji?”, którego autorką jest Żywia Leszkowicz-Baczyńska. Autorka poświęca tu uwagę niebezpieczeństwom, jakie niesie za sobą niekompetentne i nietrzymające się rygorów metodologicznych prowadzenie analiz jakościowych. Jako sposób na uniknięcie tychże niebezpieczeństw wskazano na uświadomienie sobie jednej z podstawowych zasad obowiązujących wśród analityków ilościowych-jawność warsztatu metodologicznego (badawczego), czyli opis metod i sposobów docierania do informacji, zbierania danych, a także stosowanych narzędzi. Autorka akcentuje fakt, iż wiarygodność analiz powinna opierać się na odniesieniach do teorii i procedur, za pomocą których dokonywana jest interpretacja materiału.

Beata Wernik-Kitzol w tekście „Metodologia teorii ugruntowanej-próby zrozumienia”, podejmuje, jak sam tytuł wskazuje próbę zrozumienia metodologii teorii ugruntowanej i jej wykorzystaniu w badaniach empirycznych. Autorka dzieli swoje rozważania na poszczególne etapy: na początku podejmuje próbę zrozumienia genezy teorii metodologii ugruntowanej. Następnie zajmuje się teorią ugruntowaną w ujęciu paradygmatycznym. Trzeci etap jest odzwierciedleniem prób zrozumienia procedur badań teorii ugruntowanej. Ostatni, czwarty etap, jest próbą zrozumienia wykorzystania tej strategii w badaniach empirycznych, poprzez analizę wybranych przykładów jej zastosowania.

Instrumentarium teorii ugruntowanej oraz płaszczyznom refleksji związanej z procesami doświadczenia, odkrywania i poznania, został poświęcony tekst, którego autorem jest Solveig Haring, noszący tytuł: „Doświadczenie, odkrywanie i poznanie. Teoretyczne uwrażliwienie jako proces edukacji badacza/badaczki.

Zamknięcie publikacji stanowi tekst Anny Walulik - „Między możliwością i pewnością, czyli rzecz o hermeneutycznych aspektach „dopisków” z badań kwestionariuszowych”. Autorka dokonuje tu hermeneutycznej analizy „dopisków” respondentów nanoszonych na marginesach ankiet kwestionariuszowych, akcentując kwestie związane z komunikacją i dialogiem oraz odkrywanie sensu, w tym także językowego, co jest właściwe dla hermeneutyki. Zdaniem autorki, w ich perspektywie staje się również możliwa interpretacja wybranych aktów illokucyjnych i perlokucyjnych dostrzeżonych w „dopiskach”.

Jedenasty tom *Dyskursów młodych andragogów* jest lekturą wartościową nie tylko dla młodych, ale i bardziej doświadczonej badaczy. Stanowi źródło informacji dotyczące zainteresowań młodych adeptów nauki, spojrzenia na poruszane w poszczególnych artykułach kwestie oraz sposoby ich naukowego poznania.